

محمد بن قاسم علوی

(۱۸۰۰ - ۲۱۹ هـ.ق)

مفسر و دانشمند

محمد مهدی فقیه بحر العلوم

سرشناسه	: فقیه بحرالعلوم، محمد مهدی، ۱۳۵۱-
عنوان و نام پدیدآور	: محمد بن قاسم علوی (۱۸۵-۲۱۹ ه.ق.) / محمد مهدی فقیه بحرالعلوم [به سفارش] پژوهشکده حج و زیارت، گروه تاریخ و سیره.
مشخصات نشر	: تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۹۶ ص
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۷۹۰-۰
وضعیت فهرست	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۸۷.
موضوع	: محمد بن قاسم، قرن ۳، ۲
موضوع	: شیعیان — جنبش‌ها و قیام‌ها
موضوع	: Shiites -- *Protest movements
موضوع	: زیدیه — سرگذشتنامه
موضوع	: Zaydiyah -- Biography
موضوع	: شیعه — تاریخ — قرن ۳ ق.
موضوع	: Shi'ah -- History-- 9th century
موضوع	: تاریخ — طاهریان، ۲۰۵-۲۵۹ ق.
موضوع	: Iran -- History -- Tabir
شناسه افزوده	: حوزه نمایندگی روح فقیه در امور حج، زیارت، مرکز تحقیقات حج، گروه تاریخ و سیره
رده بندی کنگره	: B۲۵۶/۲۱۳۷ ۱۳۹۷ ف ۷
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۵۳۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۸۹۱۲۷

محمد بن قاسم عری

تألیف:	محمد مهدی فقیه بحرالعلوم
تدوین:	پژوهشکده حج و زیارت
ناشر:	مؤسسه فرهنگ نشر مشعر
نوبت چاپ:	اول - زمستان ۱۴۰۰
شمارگان:	۵۰۰ نسخه
بها:	۷۶،۰۰۰ ریال

ISBN: 978-964-540-790-0

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۷۹۰-۰

پایگاه اطلاع رسانی پژوهشکده حج و زیارت:

<http://hzrc.ac.ir>

فهرست

۷	دیباچه
۹	مقدمه مؤلف

فصل اول: زندگی‌نامه

۱۲	نسب شریف
۱۳	پدر بزرگوار
۱۷	مادر گرانقدر
۱۸	تاریخ و محل تولد
۱۹	مقام علمی، مذهب و شخصیت وی
۲۳	همسر و فرزندان

فصل دوم: دعوت به قیام

۲۷	محمد در خراسان
۲۸	خروج در طالقان
۳۰	انصراف از قیام
۳۲	شروع دوباره نهضت

- ۳۳..... خبر شکست فرماندار خراسان
- ۳۴..... دستگیری محمد
- ۴۸..... تاریخ و محل وفات
- ۴۸..... ۱. واسط
- ۴۹..... ۲. بغداد
- ۵۱..... ۳. طالقان
- ۵۱..... مهدویت محمد بن قاسم
- ۵۳..... عام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه و قبر محمد بن قاسم علوی

فصل سوم: اجداد سید محمد

- ۵۵..... جد اول سیدی (فرزندان و نوادگان)
- ۶۴..... جد دوم: عمر اشرف
- ۶۵..... ۱. عمر اشرف، رکنی فدک
- ۶۶..... ۲. عمر اشرف از منظر علوی رجال
- ۷۰..... ۳. مادر نجیب
- ۷۳..... ۴. عمر اشرف، جد مادری سید سیدی، سید رضی رحمته الله علیه
- ۷۷..... ۵. سخاوت عمر اشرف
- ۷۸..... ۶. اعتدال عمر اشرف
- ۷۹..... ۷. روایت عمر اشرف از محل دفن فاطمه زهرا رحمته الله علیها و ماجرای خنار
- ۸۰..... ۸. زن و فرزندان
- ۸۱..... ۹. تاریخ وفات و محل دفن
- ۸۲..... ۱۰. آرامگاه عمر اشرف

۸۵..... تصاویر

۸۷..... کتابنامه

دیباچه

سعادۃ انسان شرط پویایی جوامع بشری، در سایه شناخت و کارآمد کردن سیره اولیای الهی است. پر آشکار است که سیره اولیای الهی، متقن‌ترین آموزه تربیتی و اساسی‌ترین رلفه فرهنگ اسلامی است. شناخت واقعیت‌های زندگی انسان و بهره‌گیری از رفتار و گفتارشان، می‌تواند زمینه‌های تعالی و سعادت انسان را فراهم کند. از این رو پژوهش در آثار اولیای الهی، ضرورت انکارناپذیر مراکز پژوهشی است.

گروه تاریخ و سیره پژوهشکده حج و زیارت، در راستای ایفاء رسالت خود برای ترویج فرهنگ اصیل اهل بیت (علیهم‌السلام)، شرح حال عده‌ای از مریدان و زنان تأثیرگذار تاریخ تشیع را گردآوری کرده است که این اثر به مناسبت فرزند قاسم و نواده امام سجاد (علیه‌السلام)، تعلق دارد. علت انتخاب این شخصیت، تأثیر قیام او در جامعه شیعیان خراسان و عراق است.

کتاب حاضر، اولین تکیه‌نگاری درباره شخصیت محمد بن قاسم علوی است که به قلم شیوای جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای محمد مهدی

فقیہ بحر العلوم، به رشته تحریر درآمده است. در این اثر، سعی شده علاوه بر نگاه منصفانه به زندگانی محمد بن قاسم علوی، چگونگی و محل شهادت و دفن، و مزار منسوب به او نیز بررسی شود.

در پایان، پژوهشکده حج و زیارت لازم می‌داند، از تلاش مؤلف محترم، ارزیابان و همه کسانی که در به ثمر رسیدن این اثر تلاش کرده‌اند، سپاس‌گزاری کند.

انه ولی التوفیق

پژوهشکده حج و زیارت

گروه تاریخ و سیره

مقدمه مؤلف

یکی از جنبش‌های پیام‌هایی که در دوران خلافت بنی عباس به وقوع پیوست، ظهور و خروج محمد بن اسم حسینی علوی بود. محمد بن قاسم در زمان هشتمین خلیفه عباسی، معصوم دعوت خود را آشکار کرد. محمد بن قاسم علوی، به دلیل زهد و تقوا، به صوفی ملقب شد. او از علویان بنام قرن سوم هجری بود که در طالقان خراسان، قیام پرشوری را، علیه دستگاه خلافت عباسیان، پی‌ریزی کرد و باعث شد تا ارکان دولت عباسیان بلرزد.

در این پژوهش، ضمن معرفی تفصیلی این نواده امام سجاده علی (ع) قیام او، نحوه شهادت و محل دفن او را بیان می‌کنیم و سپس به معرفی پدران و اجداد او می‌پردازیم. در پایان از پژوهشکده حج و زیارت، که این فرصت را در اختیار حقیر قرار داد، سپاس گزارم. امید است این اثر، برای زائران عتبات عالیات و نیز برای روحانیان کاروان‌های زیارتی، مفید باشد.